

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТА КРИМІНАЛІСТИКИ

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції

м. Одеса, 3 вересня 2021 року

Видавничий дім
«Гельветика»
2021

УДК 343.98(063)

A43

Відповідальний редактор **А. І. Черемнова**

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз
(протокол № 6 від 2 вересня 2021 року)*

Матеріали подано в авторській редакції

Актуальні питання та перспективи розвитку судової експертизи та криміналістики : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 3 вересня 2021 року) / відп. ред. А. І. Черемнова. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. – 382 с.

ISBN 978-966-992-664-7

У збірнику матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання та перспективи розвитку судової експертизи та криміналістики» висвітлені теоретичні та практичні проблеми судової експертології та криміналістики.

Збірник розраховано на наукових працівників, викладачів, докторантів, аспірантів, судових експертів, співробітників судових та правоохоронних органів, а також осіб, які цікавляться проблемами та перспективами розвитку судової експертизи та криміналістики.

УДК 343.98(063)

ISBN 978-966-992-664-7

© Одеський науково-дослідний
інститут судових експертиз, 2021

2. Россинская Е. Р. История и современное состояние подготовки судебных экспертов в Российской Федерации. *Судебная экспертиза Беларуси* : научн.-пр. журн. 2019. № 1 (8). С. 5–8.

3. Грищенко І. М. Освіта та професійна підготовка фахівців у світлі євроінтеграційних процесів. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 7 (109). С. 56–61.

4. Положення про професійне навчання працівників на виробництві : наказ Мінпраці та соціальної політики України, Міносвіти і науки України від 26.03.2001 р. № 127/151 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0315-01> (дата звернення: 01.08.2021).

УДК 343.98

Мінченко Д. А.,

кандидат юридичних наук,

магістр Лондонського університету Квін Мері, адвокат АО «Юрлайн»,

e-mail: daria.minchenko@gmail.com

СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА В АНГЛІЙСЬКОМУ ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Судова експертиза та важливість експертних доказів під час здійснення судочинства є визнаними засобами доказування як в системі цивільного права, так і в системі загального права.

В основу системи загального права покладений принцип змагальності, відповідно до якого кожна сторона повинна довести свою позицію на підставі наявних у неї доказів. За принципом змагальності побудоване і процесуальне законодавство. У випадку необхідності додаткових експертних знань під час розгляду судової справи кожна сторона має право залучити експерта, висновок якого буде використано в якості доказу. Сторони приймають рішення щодо необхідності залучення експертів, проте їх залучення можливе тільки з дозволу суду. За загальним правилом суд встановлює термін для підготовки експертних висновків, які сторони надають одна одній одночасно.

В українському законодавстві, як відомо, існує поняття «судовий експерт», що передбачено Законом України «Про судову експертизу» та іншими процесуальними кодексами України. Судовий експерт в Україні визначається як учасник процесу, що володіє певними правами і обов'язками, при цьому керується найважливішим принципом незалежності (відсутності зацікавленості в результатах експертного дослідження, які могли б вплинути на результат експертизи).

Англійське законодавство оперує такими поняттями як «expertwitness» (експерт-свідок), «expertevidence» (дослідно, «експертний доказ», але мається на увазі «висновок експерта»). Це пов'язано безпосередньо з визначенням ролі експерта в судочинстві. Експерт – це особа, яка має статус авторитету (у предметі) через особливу майстерність, підготовку чи знання; спеціаліст [9]. Експерт-свідок – це особа, тема дослідження якого є предметом конкретного вивчення, практики чи спостереження: і вона повинна мати особливі та спеціальні знання з цього предмета [10].

В англійському законодавстві існують окремі процесуальні правила («ProcedureRules»), що застосовуються при здійсненні судочинства у цивільних, сімейних та кримінальних судах.

Правила здійснення цивільного судочинства та, зокрема, правила призначення та проведення судових експертиз містяться в частині 35 Цивільних процесуальних правил [3] («CivilProcedureRules», «CPR»), в Практичній директиві 35 («PracticeDirection») [4] та у Керівництві для експертів щодо надання доказів за цивільними позовами 2014 р. [8]. Практика та процедури, втілені в цих документах, широко прийняті в міжнародних та внутрішніх арбітражах та багатьох трибуналах. Цей перелік нормативних документів також може бути доповнено посібниками спеціалістів, що містять вказівки щодо порядку ведення справи із залученням експертних доказів, включаючи канцлерський довідник, довідник адміралтейських та господарських судів тощо.

Відповідно до п. 35.1 частини 35 Цивільних процесуальних правил експертний доказ має бути обмежений тим, що обґрунтовано потрібно для вирішення справи. Кожна сторона у справі

має право залучити експерта для проведення дослідження. Окрім того, Цивільні процесуальні правила надають право суду призначити єдиного спільного експерта, якому доручено підготувати звіт для суду від імені двох або більше сторін (включаючи позивача) у провадженні.

Як передбачено п. 35.3 частини 35 Цивільних процесуальних правил обов'язок експерта – допомагати суду з питань, що належать до його компетенції. Цей обов'язок замінює будь-які зобов'язання перед особою, від якої експерт отримав вказівки або від якої отримує оплату.

Практика та процедура, що стосується експертних доказів у сімейних судах, охоплюється Розділом 13 Акту про дітей та сім'ї 2014 р. [1] та частиною 25 Сімейних процесуальних правил [3], доповнених Практичною Директивою 25 [5], що містить положення про обов'язки експерта, висновок експерта та заходи для відвідування експертом суду.

Вищезазначені правила поділяють багато спільних принципів, але на їх практичне застосування впливають значні відмінності в зобов'язаннях щодо розкриття інформації, особливо в сімейних провадженнях.

Основним документом, у якому закріплені основні права та обов'язки експерта, є рішення у справі *National Justice Cia Naviera SA v Prudential Assurance Co Ltd (The Ikarian Reefer)* [1993] 2 Lloyd's Rep 68 [6, 81–82], у якому суддя Крессвел, проаналізувавши сформовану судову практику, виклав перелік обов'язків експертів. Ці принципи неодноразово були підтверджені судами апеляційної інстанції, їх перелік було згодом розширено у 2005 та у 2009 роках і наразі вони закріплені в Керівництві для експертів щодо надання доказів за цивільними позовами 2014 р.

Серед основних положень, що визначають роль та відповідальність експерта-свідка, можна виокремити наступні:

1. Основний обов'язок експерта-свідка – перед судом (незалежно від форми).

2. Свідок-експерт має бути незалежним, неупередженим та об'єктивним – це вимагає від експерта-свідка не бути вибіркоким у матеріалах, використаних для підтвердження

зроблених висновків, та брати до уваги будь-які питання, що можуть суперечити цьому висновку.

3. Висновок експерта, наданий суду, повинен бути та повинен вважатися незалежним продуктом експерта, на форму та зміст якого не впливають вимоги судового розгляду.

4. Експерт має надати незалежну допомогу суду у формі об'єктивного неупередженого висновку з питань, що відносяться до його компетенції.

5. Експерт-свідок має викласти факти та припущення, на яких ґрунтується його думка. Він не повинен випускати з уваги суттєві факти, які могли б послабити його остаточну думку.

6. Експерт-свідок має чітко зазначити, якщо певне питання або проблема виходить за межі його компетенції.

7. Якщо думка експерта не досліджена належним чином, оскільки він вважає, що недостатньо даних, то експерт повинен вказати, що його висновок є не більше, ніж попередній. У випадку якщо експерт-свідок, який підготував висновок, не міг підтвердити, що висновок містить правду, всю правду та нічого, крім правди, без жодних застережень, про це також має бути зазначено у висновку.

8. Якщо після обміну висновками експерт-свідок, після аналізу висновку експерта іншої сторони, змінює свою думку, то про це має бути повідомлена інша сторона та суд.

9. Якщо висновок експерта стосується фотографій, планів, розрахунків, аналізу, вимірів, звітів щодо досліджень або інших подібних документів, вони мають бути надані протилежній стороні одночасно з обміном висновками [6].

Незалежно від того, чи розглядається вже справа в суді, до експерта або до особи, яка надає вказівки експерту, можуть бути застосовані санкції з боку суду або з боку професійного органу / регулятора.

Відповідно до розділу 44 Цивільних процесуальних правил суд може застосувати наступні санкції: (1) штрафні санкції до експерта, або до особи, яка надає вказівки експерту; (2) визнання експертного висновку недопустимим.

Серед інших санкцій, що можуть бути застосовані до експерта, можна виокремити такі:

1. Якщо експертний висновок ввів суд в оману, то суд може скористатися загальними положеннями щодо неповаги до суду та застосувати штрафні санкції або позбавлення волі порушника.

2. Якщо експерт виявив халатність, до нього може бути пред'явлена претензія щодо страхування його професійної відповідальності.

3. Якщо експерт скоїв лжесвідчення, до експерта можуть бути застосовані санкції, передбачені кримінальним законодавством [8].

Використання експертних доказів під час судового розгляду є давньою традицією і залишатиметься важливою частиною судового процесу. І незалежно від юрисдикції, у якій експерт надає свої свідчення, експерт має приділяти особливу увагу методології, доказам та фактам, на які він спирається під час підготовки експертного дослідження для забезпечення справедливого та неупередженого судового розгляду.

Перелік використаних джерел

1. Children and Families Act 2014.
2. The Family Procedure Rules 2010.
3. Civil Procedure Rules (CPR) 1998.
4. CPR Practice Direction 35.
5. FPR Practice Direction 25.
6. National Justice Compania Naviera SA v Prudential Assurance Co Ltd (The Ikarian Reefer) [1993] 2 Lloyd's Rep 68.
7. McTear v Imperial Tobacco Limited 2005 2 SC 1.
8. Guidance for the instruction of experts in civil claims (2014).
9. Oxford Dictionary of English (3rd edition).
10. Stroud's Judicial dictionary (7th edition).
11. R. Sutherland, «Expert evidence – the role, duties and responsibilities of the expert witness in litigation», Expert Witness Training Seminar, 20 April 2009.

Крालюк М. О., Крупка Я. А., Яковлева Є. О. СТВОРЕННЯ ТА РОЗВИТОК СУДОВОЇ ГІРНИЧОТЕХНІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ	145
Кривак Т. П. СУТНІСТЬ ПЛАНУВАННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ	151
Крижановська О. А., Гаврильченко Ю. В. ВПЛИВ АГРЕСИВНИХ ФАКТОРІВ НА ДОКУМЕНТ ПРИ ВСТАНОВЛЕННІ ЧАСУ НАНЕСЕННЯ РЕКВІЗИТІВ	156
Крохмаль Т. С., Шайхлісламова І. А. ДОСЛІДЖЕННЯ СУДОВОЮ ЕКСПЕРТИЗОЮ НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ НЕВИРОБНИЧОГО ХАРАКТЕРУ ЗІ СМЕРТЕЛЬНИМ НАСЛІДКОМ.	160
Крупіца Д. О. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ КОРИГУВАНЬ ПРИ ПРОВЕДЕННІ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ З ОЦІНКИ НЕРУХОМОГО МАЙНА	163
Кузін М. О., Батіг А. В. ЕКСПЕРТНИЙ АНАЛІЗ ЗАЛІЗНИЧНО-ТРАНСПОРТНОЇ ПРИГОДИ, СПРИЧИНЕНОЇ ПАДІННЯМ ЛЮДИНИ ПІД КОЛЕСА ПОЇЗДА, ЩО РУХАЄТЬСЯ	167
Кузьменкова О. Ю. ОСОБЕННОСТИ КЛАССИФИКАЦИИ ОБЪЕКТОВ СУДЕБНОЙ ЭКСПЕРТИЗЫ ВОЛОКНИСТЫХ МАТЕРИАЛОВ ИЗДЕЛИЙ ИЗ НИХ	174
Курдес О. В. НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ВИДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СУДОВИХ ЕКСПЕРТІВ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ	178
Мінченко Д. А. СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА В АНГЛІЙСЬКОМУ ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	182
Мінченко Р. М. СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА ЯК ЗАСІБ ДОКАЗУВАННЯ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ	187
Мещеряков В. М., Зелінська О. В. ВИКОРИСТАННЯ ПРИНЦИПУ ДИХОТОМІЇ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЗБИТКУ, НАНЕСЕНОГО ОБ'ЄКТУ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ВНАСЛІДОК ПРОВЕДЕННЯ НЕСАНКЦІОНОВАНИХ РОБІТ	191